

רוחך צד מערב¹

רמי מימון, שי זילברמן

22 במארס-05 במאי

שי זילברמן – חדר שמאל

בראשית מסופר על ארבעים יום בהן היטלטל עולם בזעיר אנפין, במעבה תיבת נח, בין שטפי מעינות תהום לבין סערת ארובות השמים². אחריהם נעצר היקום הנבחר והמוגן על הרי ארט. שם פתח לראשונה נח את חלון התיבה ושלח את העורב ויצא ושוב עד־יבשת המים מעל הארץ. כשליח הכושל במשימתו חג העורב הלך ושוב בסמוך לתיבה. האם גורש או שמא נפתח הצוהר מחדש עבורו לשוב ממעופו על פני התווה ובוהו הקדמוני? והנה כבר שלח נח את היונה לראות הקלו המים מעל פני האדמה. משלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, כי מים על פני כל הארץ, שבה אל התיבה, יצאה ושב מרחקים עד שלבסוף הביאה את הבשורה, עלה של זית. והעורב?

כשפתח הגבר את חלוננו אל הרוח הנוקשת, גילה את העורב, עוף מוזר, קודר כחשך, עז־מראה, קדמון, שחור³. אפל ואצילי, קשיש כנצח, המריא העורב, שבפואמה של אדגר אלן פו, מן החלון אל החדר ונח על תבנית של ראש אתונה על קירי באור הנר. על צמרת החכמה, האמנות והצדק נעצר העורב, התמקם ולא זז. אז ניסה הגבר לדבר אל נפשו: מה שימך? למה באת? נוס תנוס אל אור ודרור. העורב לא זע ועל כל שאלה השיב: לא עוד. הגבר בכמיהה להתאחד עם אהבתו המתה מחפש דברי חכמה מפי העורב, מנסה לפענח את נבואת קרקורו: לא עוד. כך על סף דלתו ניצב העורב, כשומר החוצץ בין נשמות החיים והמתים, מונע את הליכתו של הגבר אל השאול.

עם היפתח הדלת נגלית העורבת, צחה כיונה. במעשה פורצלן ניצבת בחלל הגלריה כנגטיב לשחור נוצותיה. אובידיוס מספר כי בראשית היה העורב לבן כרבור, צחור כמו שלג, הוא כיונה התפאר בלבנת נוצתו ללא־כתם. אך בשל מנהגו לפטט לשון הרע ולהלשין, נענש בהתאם לצדק האלוהי ושונתה צורתו. אנה, העורב, מלבן לשחור־צבע הפכת, להגלשון עכרן – וכנפיך השחירו לפתע⁴. במטמורפוזת מחודשת משיב שי זילברמן לעורבת את צבעה הלבן. הוא יוצק אותה בתפארתה כמקדם, כמנהג הקיסרים בני שושלת טאנג הסינית מן המאה השביעית עד העשירית לספירה, אשר יצרו בחימר פסלי קבורה בדמות אדם או בעלי־חיים, כשומרים ומלווי מתים במסעם אל העולם שמעבר. בטרנספורמציה מתמשכת בין טוב לרע לטוב – כסמל מיתי לגיהנום ורוע, נושאת בשורת המוות או כציפור מקודשת, אלת מלחמה וחכמה – עוטה העורבת משמעויות ניגודיות המתהפכות בין האגדות והמיתולוגיות של התרבויות השונות.

כשיצאו לכבוש ארצות, ימים ונתיבי סחר חדשים, נשאו ספינות פורטוגליות במאה השש־עשרה כלי פורצלן יקרי ערך מסין לאירופה. הם שהובילו לנדידת הפורצלן מערבה. הפורצלן, שמקורו משושלות קדומות של קיסרים ושלטיים סיניים, התערבב ונטמע במסורות הקדרות המקומיות באירופה. דפיו של ספר לימוד בריטי על טכניקות העבודה ביצירת כלי פורצלן, מהמחצית השנייה של המאה העשרים, נפרשים על קיר הגלריה. כקרטוגרף מיומן, משחרר זילברמן את לבם של כלי הפורצלן, מותיר קווי מתאר וגבולות חיצוניים ובונה מחדש שכבות טופוגרפיות. בטכניקות קולאז' הוא מרוקן או מכסה את דפנות הפורצלן של הכדים שמקורם מארצות מזרח ומערב, מזמנים קדומים ומאוחרים. תוך הכד, צילום בדומה, מתגלגל לעולם הבא כבעל נפח, רב שכבתי, אפוף תכריכים מעולמות חדשים: טקסטורות וצורות מצילומים לא בהכרח מפוענחים מתוך ספרים וקטלוגים מאוסף האמן. הכדים, ככלי קיבולת, כתיבות נושאות תבל, ככדי קבורה במסע המתים אל הנצח – בדומה לעורבת, בשינוי צורה וצבע. ממעוף הציפור מעל דפי הספר, מצע בשחור־לבן, נפתח צוהר חדש, עומק שדה בשלל צבעיו.

1. ר' יהודה הלוי, על היים. נדלה (2018). http://benyehuda.org/rihal/rihal1_02.html: (13.3.2018).

2. בנימיני, י' (2011). 'המבול', צחוק אברהם, פירוש לספר בראשית כתיאולוגיה ביקורתית (59-72). רסלינג: תל-אביב.
3. אדגר אלן פו, (1845). העורב, תרגום זאב זיבוטניסקי. נדלה (2018). <http://benyehuda.org/zhabotinsky/raven.html>: (12.3.18).

4. אובידיוס [1965] (2013). מטמורפוזות. תרגום: שלמה דייקמן, מוסד ביאליק: ירושלים. עמ' 92.